

Roman Cikhart

Kostelec, nejstarší kostel na Táborsku

K letošní jeho opravě.

Jihočeský sborník historický ročník I. (1928)

Do textové podoby převedl

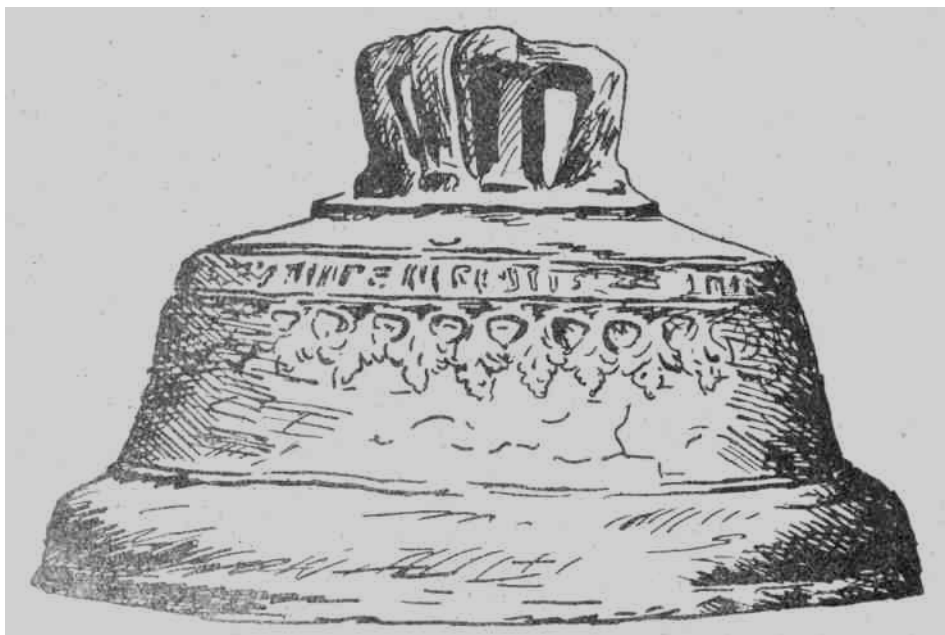
www.antikvariat.tabor.cz

antikvariat@tabor.cz

Letošního roku (1928) došlo konečně k opravě fil. kostela na Podolském Kostelci, nejstarší svatyně v kraji tábořském, již r. 1910 pisatelem těchto řádků požadované¹⁾. Zaslouhou nynějšího faráře borotínského Gotharda Felixe z dobrovolných darů osadníků i jiných příznivců dostalo se kostelu i věži, jakož i hřbitovní zdi kolem důkladné opravy a nové krytiny (cihlové místo dřívější šindelové). Úprava tato nemůže však býti považována za definitivní: zůstává i nadále nesplněn požadavek, aby kostel za odborného řízení vrácen byl kraji v původní své sličnosti, zbaven všeho, čím pozdější doby na ní se prohřešily.

Kostelec jest příkladem opevněných kostelů, jakému dle slov A. Sedláčka „není rovno“²⁾. Stojí tu posud původní románská kaple (nyní sakristie), uzavřená na východní straně mělkou absidou s kamenným oltářem (tum-bou) a při ní románská věž se střílnou a dvěma okny, románským sloupem kem rozdělenými. Věž tato, nahrazující hlídku pozdějších hradů, ovládala kamennou hradbu do čtverhranu založenou s pilíři v rozích i mezi nimi, na nichž neseno bylo dřevěné podsebití neb zábradla. Byl tudíž kostel chrámem i pevností zároveň a opevnění nikde tak dobře se nezachovalo, jako právě zde³⁾.

Jinak kostel nemá žádných starých památek mimo jediný zvon, na věži visící, s nápisem: sancty spiritus asit nobis gratia amen zon m, jehož závěr je nejasný. Reliéf představuje osobu v šat zahalenou s holí v ruce (Pannu Marii?)⁴⁾. Druhá památka kostelecká, cimbál, uložena je nyní v radni-

Cimbál z Kostelce. Kreslil Rud. Cikhardt.

ci tábořské. (Viz vyobrazení). Mimo znak malovecký (půl koně) má nápis: „Tento cimbál slyt vrozenému panu Woldrzychowi Malowczy z Malowicz Let ha Páně MCCCCCLXXXIII“¹⁾. Podle zprávy + správce musea tábořského prof. Al. Bernarda zakoupen byl cimbál z Kostelce v 17. věku pro radniční orloj v Táboře a když tento přemístěn byl na věž, byl sňat. Z archivních pramenů nepodařilo se mi pravdivost této zprávy, o níž nepochybuji, doložit. Posléze uvádím měděnou kaditelnici, jež r. 1905 dána byla z Kostelce do sbírek musea tábořského.

¹⁾ „Tábor“ 1910, 29, „Nár. politika“ 1910, 200, „Jihočeský kraj“ 1910, 6 (s vyobr. kostela), „Věstník Jihočes. museí“ 1910, 7, Místo žádané renovace, o níž se zasazoval i dvorní rada Jos. Blíženeč, tehda správce okr. hejtmantství tábořského, po sporu patronátu s farou borotínskou a odprodání části zádušního lesa provedeny toliko nejnnutnější opravy krytiny.

²⁾ Kraj chýnovský v dávných dobách. Progr. reál. gymnasia tábor. 1885, 11.

³⁾ Srv. A. Sedláček v díle „Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild“, Böhmen II., 323, téhož „Paměti z mého života“, 172, „Hrady a zámky“ VII, 196 (se 2 vyobr. K. Liebschera) a č. O. Kostelcích v Čechách (čas. „Method“ 1879).

⁴⁾ Viz náš Sborník I., 36. Menší zvon Š 4 obr. sv. Václava a nápisem „hl. Wenzl“ byl r. 1916 zrekvírován k účelům válečným.

Pepa Bican: Kostelec

Nynější kostel, gotický, přistavěn byl k původnímu chrámku asi r. 1350. V pozdější době byl však částečným zadděním portálu a oken a přistavěním nového portálu značně znesvářen. Poslední větší oprava byla v r. 1875, kdy také obnoveny byly oltáře. R. 1905 dány sem nové varhany od firmy Skopkovy v Táboře (v ceně 1100 K). Kostel sešel nejvíce před válkou světovou a za ní, že žalno bylo pohleděti. Také záduši kostelní časem valně bylo ochuzeno⁵⁾.

Pod kostelem jest dvůr, v němž kdysi stávala rytířská tvrz, vystavěná mezi 1. 1557-1576 Bohuslavem Malovcem z Malovic (+ 1576). Při ní rozkládala se ves, jež zanikla tuším na samém počátku války třicetileté. R. 1638 připomíná se v Kostelci toliko dvůr „dokonce zpuštěný a na oboření“ se štěpnicí a chmelnicí a filiální kostel⁶⁾.

Pomímám pověsti⁷⁾, jež považují kostel za nejstarší v zemi; bylť prý založen již l. 845 lechy vracejícími se od křtu v Řezně. Historická zpráva o Kostelci, hodně pozdní, jest teprve z r. 1352 v registrech desátků papežských, dle nichž náležela fara mezi nejbohatší v kraji. Z okolních far jenom jistebnická odváděla více⁸⁾.

Z téže doby známe již jména farářů zdejších. R. 1356, 8. února podal pan Vítek z Borotína se synem Mikulášem ke kostelu zdejšímu po smrti faráře Tomáše nového faráře Mikuláše, někdy ve Veselí, jehož v duchovní správu uvedl farář z Klokot⁹⁾. R. 1369, 14. dubna po smrti farářově podal sem Jan z Borotína¹⁰⁾ Mikuláše ze Zhořelce, kněze diecése olomoucké¹¹⁾.

Po něm následoval farář „dominus Thomas“¹²⁾, patrně z rodu urozeného a r. 1410, 12. srpna podali sem Mikuláš a Heřman z Borotína Tomáše, oltářníka od Panny Marie na Starém městě Pražském¹³⁾.

K faře kostelecké příslušel původně i filiální kostel v Borotíně, kde však již r. 1386, 19. března zřízena byla samostatná fara¹⁴⁾. Zřízením tím nebylo však zdejšímu chrámu nijak ublíženo; vykázalť mu patron pan Mikuláš z Borotína roční plat 3 kop 20 gr. na vsi Kamenné Lhotě, takže chrám kostelec ký jako dříve i nyní a na budoucí časy obstaráván je od tří kněží, čítaje v to kaplany¹⁵⁾.

Rozšířením víry podobojí zanikla fara kostelecká a při novém rozvržení far přidělen byl kostel zdejší faře jistebnické¹⁶⁾. Když pak r. 1724 obnovena byla fara v Borotíně, přidán byl k ní kostel kostelecký s povinností, aby v něm farář borotínský konal bohoslužby každou třetí neděli, o svátcích mariánských a na každý druhý svátek páně.

Pro úplnost dodávám, že r. 1869 vykopána byla v kostele před po stranním oltářem vlevo kostra se zachovalými dlouhými vlasy a křížkem, letošního roku pak přišlo se na velikou hromadu lidských kostí, pěkně srovnaných, patrně bývalou kostnicí.

Literatura (mimo již citovanou): J. Schaller, Topografie d. Koen. Boeh-men XIV., 1790, str. 153-154. - A. N. Vlasák, Okres Sedlecký v Tábořsku, 1879, str. 126. - Korbřovo Království České, II, 1907, str. 29 (od Fr. Teplého). - R. Cikhart, Podolský Kostelec. „Tábor“ 1909 č. 4-5. - Týž, Kostel Panny Marie na Kostelci. „Český jih“ 1910 č. 31. - Týž, Hrobka na Podolském Kostelci. „Věstník Jihočes. museí“ 1911 č. 9. - Týž, Podolský Kostelec, nástin historický. (S vyobr.). V Táboře 1911, nákl. vl. - Týž, Okres tábořský 1909, str. 34. - Týž, Mírový kostelíček. „Český jih“ 1916 č. 14. - Týž, Zašlé vesnice na Tábořsku. „Čas. Spo-leč. přátel starož. čes.“ 1920, str. 21. - Týž, Tábořsko IV., 1922, str. 40. - Týž, K dějinám Podolského Kostelce. „Český jih“ 1923 č. 4. - Týž, Na Kostelci. (Báseň). „Kraj kalicha“ II., 1925 str. 156. - Týž, Kostelec. (S vyobr.). „Kraj kalicha“ IV., 1927, str. 38. - Kostelec. (Ze Sedláčkových „Hradů“, s vyobr. kostela). Čítanka „Krajem Tábořů“, 1922 str. 52. - Starobylé místo putní Zelený Kostelec na Tábořsku. „Hlas lidu“ 1927 č. 91.

⁵⁾ J. Trajer (Be schreibung d. Diöcese Budweis IV., 640) r. 1862 udává je na 2 jitra 1083 sáhů luk, 16 jiter 425 sáhů lesa a 566 sáhů pastvin, ale již r. 1863 po vyhoření Borotína „odprodalo se po dosaženém vyšším povolení tohoto v nejlepším růstu stojícího lesa za 5400 zl. 30 kr. r. č.“ a r. 1875 opět část lesa na opravu kostela. (Zápis na faře borotínské).

⁶⁾ Archiv pan. v Jistebnici, urbář. R. 1658 připomíná se v tamních matrikách Matěj forstmistr z Kostelce.

⁷⁾ J. B., Z. Radkova u Tábořa. (Z paměti chrámu p. Kost. electkého dle národní pověsti). „Český Jih“ 1876 č. 36; R. Cikhart, Pověsti a zázky z Tábořska, str. 17, 25, 26, 27, 49; Č. Habart, Sedláčansko, Sedlecko a Voticko, str. 151, 188 a 189.

⁸⁾ W. W. Tomek, Reg. dec. pap. 61, 62; v l. 1352, 1369, 1385 a 1399 platí fara „Kostelec“ circa Gystebnicz“ 46 gr., r. 1384 56 gr., 1405 42 gr.

⁹⁾ Lib. confirm. I. A. 32.

¹⁰⁾ U Palackého (ČČMus. 1851, II. str. 14) asi omylem jmenuje se Mikuláš. ¹¹⁾ Lib. conf. II., 3.

¹²⁾ Tomek, I. c; Lib. erect. II., 224, Lib. confirm. V., 681.

¹³⁾ Lib. conf. VII., 7.

¹⁴⁾ Lib. erect. II., 224-225. Předtím chování tu střídnicí: 1373 Jan, po něm „po mnoho let“ Buzek.

¹⁵⁾ Fr. Mareš, Rozvrh far v arch. Bechyňském str. 21